СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 220. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 22. вересня 1930. VOL. XXXVIII. No. 220. Jersey City, N. J., Monday, September 22, 1930. THREE CENTS.

СОВІТИ ЗБИВАЮТЬ ЦІНУ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПШЕНИЦІ

РОБЛЯТЬ ЦЕ В ЦІЛЯХ СПЕКУЛЯТИВНИХ, АБО ТОМУ, ЩОБИ ЗБІЛЬШИТИ НЕГОДУВАННЯ ФАРМЕРІВ.

ВАШИНГТОН. — Джан А. Бонел, президет шикаґовської збіжевої біржі, повідомив, департамент хліборобства, що Всеросійський Текстильний Синдикат продав на біржі велику скількість пшениці й через те спричинив паніку та збив ціни.

Доносять, що в останніх часах мали совіти продати коло 15,000,000 бушлів пшениці. Секретар хліборобства твердить, що це неможливо, щоби совіти могли доставити таку скількість пшениці, коли на бушель наложено цло в сумі 42 центів.

Виходить, що совіти продали тільки для спекуляції, щоби в той спосіб знизити ще більше ціни на пшеницю і піддержувати неспокої між фармерами.

БАНДИТИ ВБИЛИ ПРОГИБІЦІЙНОГО АҐЕНТА.

ЕЛИЗАБЕТ (Ню Джерзи). — Прогибіційний адміністратор з Филаделфії зарядив ревізію бровару „Райзинг Сон" в Елизабеті. В тій цили вислано до Елизабету 8 аґентів. Коли аґенти переводили ревізію, замкнувши занятих у броварі, напали на них 12 бандитів, котрі їх розоружили, а одного з аґентів, Фініела, вбили. Потім звільнили замкнених і зникли в автомобілях.

Кажуть, що з того виходить, що броварники з Ню Джерзи рішили звести з прогибіційною владою боротьбу.

ХАБАРНИКИ ПЕРЕД СУДОМ.

НЮ ЙОРК. — Надзвичайна велика лава присяжних суддів обжалувала бувшого маґістратського суддю Джорджа Еволда та його жінку, Миссис Берту Еволд, в підкупстві Гіла, котрий назначив Еволда суддею.

Гілі і Томас Томеней, котрий посередничив при підкупстві, будуть рівнож потягнені перед суд.

ЗГОЛОШУЮТЬСЯ ВІДСИДЖУВАТИ КАРУ.

НЮ ЙОРК. — Фред Едвин Біл, большевицький орґанізатор ткацького страйку, засуджений разом з 6 товаришами за вбивство Ендерголта, шефа поліції з Ґастонії, в Норт Каролайні, заявив, що зголоситься відбувати кару, щоби в той спосіб не наразити своїх приятелів на втрату запоруки. Кажуть, що за ним підуть три інші комуністи.

Два засуджені втікли до совітів і не хочуть вертати. Біл заявив, що він поїхав до Росії тільки тому, що хотів обговорити з Третим Інтернаціоналом деякі справи, щодо яких заходить ріжниця поглядів між ним і тутешньою комуністичною партією. Рівнож додав, що заки зачне відсиджувати свою 20-літню тюрму, хотів ще побачити совітську державу власними очима.

Американські комуністи віднеслися до Третого Інтернаціоналу з домаганням, щоби він не передержував у себе тих двох американських комуністів, котрі не хочуть вертати до Америки, щоби відбути кару.

ЗА НЕГАЙНЕ ЗНЕСЕННЯ ПРОГИБІЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Д-р Никлас Ботлер, президент Колюмбійського університету, буде на републиканській стейтовій конвенції членом резолюційної комісії і є певний, що перейде там резолюція за як найскорше знесення прогибіції.

САМОВБИВСТВО ЛІКАРЯ.

МІНЕОЛЯ (Лонг Айленд). — Арештовано д-ра Френка Бро, літ 67, за те, що виконав нелеґальну операцію на Миссис Сарі Акермен, молодій розвідці, яку відвезено до шпиталю. Д-р Бро зажив в тюрмі велику дозу морфіни і його непритомного відвезли рівнож до шпиталю. Зажив таку велику скількість отруї, що не може вже бути виратуваний.

ОСТОРОЖНО З ОГНЕМ.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер видав проклямацію, якою назначує тиждень, котрий зачинається з днем 5 жовтня, тижнем осторожности з огнем.

В проклямації сказано, що огонь, який вибухає по приватних домах, наносить річно населенню шкоди $470,000,000. Кромі того гинуть річно тисячі осіб від огню.

АНТИСЕМІТИЗМ ЗРОСТАЄ.

НЮ ЙОРК. — Повернув з подорожі по Европі Люї Липський, бувший президент сіоністичної орґанізації в Америці. Він каже, що завважив підчас своєї подорожі величезний зріст антисемітського руху в Европі. Найбільше зріс той рух тепер у Німеччині, де підчас виборів німецькі націоналісти ходили по вулицях з афішами, на яких виднів напис „Виженім всіх Жидів з Німеччини".

Рівнож і в Румунії, говорив Липський, жидівство загрожене. І в Польщі живеться Жидам дуже погано. Навіть у Франції зачинають виступати проти Жидів. Ще ніколи від закінчення війни, кінчив Липський, не було Жидам так тяжко жити, як тепер.

БАКТЕРІЇ У ВУГЛЮ.

На конвенції „Нешенел Екедемі оф Сайенс" у Беркелей, Каліфорнія, стверджено, що в пенсилвенійськім твердім углю є бактерії, які живуть у нім міліони літ.

НОВА КАРА СМЕРТИ В ПОЛЬЩІ.

У місточку Красне у Виленщині Микола Хорошевич убив сєою матір і підпалив її хату, щоби в пожежі згорів труп убитої матері. Двох вояків, побачивши пожежу, вскочило до хати і витягнули труп старої жінки на двір та погасили вогонь. Слідство виказало, що Микола Хорошевич убив матір тому, що вона записала ввесь свій маєток дочці, а йому нічого. Суд засудив убивника на кару смерти через повішення.

ЗА ЗЕМЛЮ.

У Мразниці коло Дрогобича Михайло Маців застрілив свого молодшого брата Олексу Маціва, а причиною братовбивства була суперечка за батьківську спадщину.

УРЯДНИК СТАРОСТВА ПІД ЗАКИДОМ ШПІОНАЖІ.

Політична слідча поліція в Тернополі арештувала старшого асесора тернопільського староства, Апля, під замітом співучасти у злочині шпіонажі. Цього злочинну асесор Апель мав допуститися в той спосіб, що як референт пашпортових справ мав протизаконно виставляти пашпорти для комуністів і шпіонів, корті стояли на услугах совітів і в цей спосіб облекшувати їм шпіонську роботу чи то вчасну втечу в безпечне місце за кордон. Арештованого по переслухані на поліції відставлено до слідчої вязниці окружного суду в Тернополі, де він сидить і досі. Ціла подія спричинила небувалу сензацію у вищих урядових кругах не тільки в Тернополі, але й у Варшаві. Слід зауважити, що в останніх трох роках карний трибунал тернопільського окружного суду засудив уже на довголітню вязницю кількох тайних поліційних аґентів і постерункових якраз за те, що займалися шпіонажею в користь совітів, що їм на розправі вповні доказано і до чого деякі з них навіть призналися.

ДОБРА ДОЧКА.

Апеляційний суд у Варшаві розглядає справу Владислави Микульської, по батькові Берчаківної, яку суд карний засудив за вбивство батька на 6 літ вязниці. Це діялося в Лодзі. Микульська була жінкою підозрілого типа, який торгував крадениими річами й скривав злодіїв, а рівночасно була любовницею поліційного аґента, який мав контакт зі злодіями та через те втратив посаду і сам став злодієм. Батько Микульської був пяницею і в пяному стані сварився з дочкою та грозив їй, що повідомить поліцію про злодійства її чоловіка та любовника аґента. Коли одного разу підчас сварки Берчак хотів дочку бити, вона стрілила з револьвера, вбила його, а сама втікла до Бразилії. Але один зі злодіїв, який був свідком убивства Берчака, зрадив Микульську і варшавський суд при посередництві консуляту в Бразилії заверну убийницю до краю та потягнув до відповідальности.

ЧИ ЖИДИ ЗАКИНУТЬ ПЕЙСИ І ХАЛАТИ?

Польські чинники розвели акцію, щоби приєднати до санації Жидів. В Польщі веде цю роботу звісний Голуфко, а на терені Америки польський консуль Збишевський разом з американськими Жидами. Жиди в Америці домагаються, щоби Жиди в Польщі засимілювалися зовсім з Поляками, щоби вступали до партій польських, а не творили власних, щоби не домагалися для себе ніяких окремих національних прав (автономії) і врешті щоб навіть змінили свій стрій і звичаї. Дораджують американські Жиди польським, щоби вони змодернізувалися, щоб закинули пейси і халати і нарівні з Поляками вступали до всяких державних урядів. Головне, кажуть вони, що для Жида є важне, це свобода і рівність господарська в даній державі, а все інше маловажне.

Деякі польські ґазети відповіли на те, що Поляки не бажають собі, щоб Жиди змішувалися з польським племенем і щоб опановували господарське життя. З цього видно одначе, що санація закидає на Жидів сіти.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА В ГОРОДЕНЩИНІ.

В селі Вербовець, повіт Городенка, вибухла грізна пожежа, що знищила 41 господарств. Пожежа зачалася від будинків артиста Михайла Голинського, а що був сильний вітер, то вогонь перекинувся на ближчих і дальших сусідів. Пожежа була така грізна, що не зважаючи на приїзд 9 пожежних сторож (навіть з Коломиї), не вдалося нічого вратувати і 41 господарів лишилося не тільки без даху над головою, але навіть без цьогорічного збору, що був уже звезений до села. Крім хат і цілих будинків та збіжжа згоріло також багато худоби, дробу, господарський інвентар і т. д.

З ЖИТТЯ ЗАКАРПАТСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Молодий поет Закарпатської України, Василь Ґренджа-Донський, видав великий твір прозою „На зустріч волі". У Рахові „Січ" улаштувала великий фестин, після якого студенти відограли песу „Нова ґенерація" з життя закарпатської інтеліґенції. Читальня „Просвіта" в Білках відсвяткувала десятиліття свого істнування. На святі промовляв посол д-р Бращайко, учитель Тимканич і селянин Потущняк. Підчас свята москвофіли пробували викликати авантуру, але не вдалось.

ЖЕРТВА ПРАЦІ.

Перед кількома роками до Варшави прийшов сільський парубок Колодзейчик шукати в столиці праці. Тому, що праці не найшов і опинився без хліба, хтось порадив йому зголоситись на помічника ката Мацейовського. Колодзейчик, припертий бідою до муру, приняв посаду помічника ката і брав участь у виконанні кількох екзекуцій. По деякім часі цей вражливий помічник ката дістав нервовий розстрій і збожеволів. У ночі кричить, що йому являється дух одного повішеного хлопця, якого він провадив на шибеницю, і хлопець цей зімлів зі страху перед смертю. Коли Колодзейчик побачить якийсь мотуз, то дістає нападу шалу. Його поміщено в домі божевільних.

ПОТВОРИ ЗПЕРЕД ВІКІВ.

Англійський природник Андрю повернув з Монґолії і розповів, що на західнім кінці тої країни, в місці, де колись було велике болотнисте озеро, знайшов в глибоких пісках щоку прадавного звіра, довгу 2 метри. Недалеко від того місця знайшов ще 15 оказів менших тої звірюки.

ЩО СТАЛОСЯ З ОДНИМ ҐІМНАЗІЙНИМ УЧНЕМ?

М. Коржин, учень V. кл. ґімназіяльної з Закоморя, вийшов дня 4. серпня з дому з пластунами до Винник. 7. серпня його мати отримала ще листівку з Гаїв, а від того часу слід за ним загинув. Дня 10. серпня явилася в домі його матері поліція, перевела ревізію і заявила на потіху матери вдови, що її син „уже не скоро поверне додому" та що „не знати, чи взагалі побачить сина". Очевидно, мати в розпуці, бо не знає таємного значіння тої заяви: чи її син ще живе та що взагалі з ним сталося.

МОДЕРНИЙ АПОСТОЛ.

До Ходачкова Малого в Тернопільщині повернув з Америки Павло Андрейчук, який в Америці покинув свій обряд і перейшов на евангелицьке віроісповідання. Оженившись, ревний протестант хотів поширити свою віру в цілому домі, а коли жінка не хотіла перейти на евангелицьке віроісповідання, Андрейчук, йдучи за прикладом хрестоносців, почав бити свою жінку та погрожувати, що битиме жінку так довго, аж вона покине свою віру. Катована жінка подала скаргу до суду і модерний апостол з палицею в руці засуджений на 4 тижні вязниці. Евангелисти мають нового мученика.

КАРА СМЕРТИ.

Апеляційний суд в Познані відкинув апеляцію Івана Ґрайка з Цотоня, засудженого на кару смерти за вбивство своєї любовниці Анни Ціховичівної. Присуд затверджено і по переведені формальностей Ґрайка повісять, якщо президент не помилує його. Іван Ґрайко провинився тим, що свою вагітну наречену убив, порубав її тіло на шматки і вкинув до ріки. Все це вчинив тому, що вона мала стати матірю, а він не бажав собі цього.

З МУХИ РОБЛЯТЬ ВОЛА.

Між стаціями Ворона й Отиния нерозважні пастухи накинули на залізничий шлях купку каміння, яку поїзд переїхав без найменшої шкоди, навіть не спиняючись. Львівська преса знову бачить у цій дитячій забаві пастухів „замах УВО на поцьонг" і представляє дуже яркими красками, як то: „Машиніст вже не встиг здержати льокомотиви і поїзд віхав цілою силою пари на каміння, відкидаючи їх на бік" і як то поліція веде в цій справі енерґійне слідство.

ЗВИРОДНІЛІСТЬ.

Федько Бнисько, Андрій Кубашок і Дмитро Кубашок, хоч мають тільки 16—18 літ, то їм забаглось попасти до вязниці. Тому вони всі три напали в лісі коло Зарадави в Любачівщині на 15-літню Анну Мольчицьку і збезчестили її. Цей жарт буде їх дорого коштувати, бо малолітних ґільтаїв арештовано і вони станутъ перед судом.

РЕПАРАЦІЙНА ПРОБЛЄМА ЗНОВУ СТАЄ НА ЧЕРГУ ДНЯ

МОЖЛИВО, ЩО ПРИЙДЕ ДО НОВОЇ РЕВІЗІЇ РЕПАРАЦІЙНИХ СПЛАТ, ЯКІ РОБИТЬ НІМЕЧЧИНА ДЕРЖАВАМ-ПЕРЕМОЖЦЯМ.

ПАРИЖ (Франція). — У звязку з несподівано великим успіхом німецьких фашистів на останніх виборах, знову стало на чергу дня питання про німецькі репарації. Внутрішня боротьба в Німеччині противників репараційних сплат по пляну Йонґа та його сторонників приведе Німеччину до погіршення її економічного стану. Це грозить їй повною економічною катастрофою.

Тому в політичних колах бувшої антанти почалися розмови про можливість нового перегляду репараційних сплат Німеччини. До цього може дуже скоро привести загроза економічної руїни Німеччини, що тепер не бажане для всіх европейських держав і для Америки. Америка має багато своїх капіталів уложених в німецькі підприємства, а тому вона не менше европейських держав зацікавлена, щоби не допустити Німеччини до економічної руїни.

Франція, Анґлія та інші держави, котрі мають великі воєнні борги в Америці, вважають, що новий перегляд репараційних сплат Німеччиною мусить бути звязаний зі сплатою европейськими державами своїх боргів Америці. Лиш анульованням, або зменшенням сих боргів можливе нове перерішення справи репараційних сплат та облекшення економічного становища Німеччини.

ПОПЕРЕДЖАЮТЬ РОБІТНИКІВ ПРОТИ ПОЇЗДКИ В РОСІЮ.

БЕРЛІН (Німеччина). — До Німеччини повернулося 14 майнерів, які з Руру були поїхали до Росії, законтрактованими на майнерські роботи. Вони перебули в Росії більше як два місяці. Відозва їх закінчується такими словами: „Ми попереджаємо кожного німецького робітника, щоби він не їхав до Росії".

Причини цього ті, що в Росії культурне та економічне становище таке, що воно в ніякому разі не може задовольнити німецьких робітників. Те, що ріжні делеґації говорять про Росію, знаходиться далеко від правди, а тому ці робітники попереджають, щоби не довіряти ріжним вихвалюванням становища робітництва в Росії. Большевики зобовязалися по контракту платити за 6-годинний день праці кождому майнерови 140 до 150 рублів (75 долярів) в місяць, але вимагали продукції від кождого робітника такої, що при найліпших умовах праці треба 8 годин, щоби виповнити завдання. Харчі видавано дуже погані й мало. Мясо давали лиш один раз на тиждень і то дуже малими порціями.

Санітарне становище робітництва страшне. Майнери навіть не мають де вмитися по закінченню робіт у майнах. По контракту большевики мали видати робітникам одежу для роботи й приладдя. Але з одежі видали лише частину, а прилади такі зіпсуті й погані, що праця ними була одною мукою.

Щоби вибратися з Росії, ці майнери мусіли продати всю свою одежу та інші річи. Вони приїхали до Харкова і просили консуля відставити їх до Німеччини. Большевики пробували обвинувачити їх у „контр-революції", але консуль уратував їх.

РОСІЯ НЕ МОЖЕ КОНКУРУВАТИ З АМЕРИКОЮ.

МОСКВА (СССР). — Пять американських інжинірів, які тут провадять розбудову російської індустрії, кажуть, що Росія ще багато років не зможе довести свою індустрію до таких розмірів, щоби вона конкурувала з Америкою. Тепер усе ще будують лише підвалини майбутньої індустрії.

Ґазета „Економіческая Жизнь" в одній своїй статті признає, що на слідуючий рік має припинитись остаточно вивіз з Росії продуктів поживи, які тепер складають головний артикул радянського вивозу.

НЕМА КІНЦЯ РОЗСТРІЛАМ.

МОСКВА (СССР). — У Лєнінґраді та на Білорусі знову розстріляно 8 осіб, а між ними двох священиків. Всіх обвинувачено в тому, що вони зберігали металеві гроші. Таких осіб розстрілюють за контр-революцію.

В ріжних кінцях Росії за один день посаджено до вязниць 438 осіб, яких також обвинувачено в спекуляції, збереженню металевих грошей та в контрреволюції.

НАЦІОНАЛІСТИ НАСТУПАЮТЬ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Війська націоналістичного правительства ведуть інтензивний наступ проти північних повстанців. Кай Шек, користуючися сильним розгромом своїх противників біля Люнґґаю та політичним замішанням у Пекіні, спішить розгромити остаточно війська повстанців.

Правитель Манджурії видав відозву до всіх воюючих в Китаю сторін, закликаючи їх до замирення. Він також домагається реорганізації нанкінського націоналістичного уряду, щоби скорше внести заспокоєння в Китаю.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ ОПЛАЧУЄТЬСЯ

Нюйорський „Амторґ", аґентура большевицького уряду, зладив для Американців книжку про плян і осяги „пятилітки". Там розповідається, які то великі пляни для економічної відбудови Росії ставлять собі московські большевики. Які то великі будови думають вони виставити. Кілько фабрик набудували. Яку то машинерію вони не позаводять. Читаючи сі пляни, люди, що думками богатіють, з дива не виходять для большевизму.

Запевняють рівночасно Американців, що Росія думає за час „пятилітки" закупити за границею машинерії вартости 3 міліярди 200 міліонів долярів. Се має прихилити Американців більше мирно до московського уряду. Не можна преців гніватися дуже на людей, які дають такі великі замовлення.

І все, здавалося би, гарно. Комісарі вдоволені. Большевики вдоволені. Навіть американські капіталісти вдоволені. Можна би сказати, що образ світлий, без плями, без тіни.

Та певна тінь є. Кореспонденти з Росії доносять про обниження життєвої стопи населення Росії. Населення бідує тяжко. Поживи нема. Майже вся пожива йде за карточками, себто кождий дістає тільки певну мірку поживи. Сей пайок дуже малий. Найбільше упривілейовані кляси, ручні робітники й діти дістають по 200 ґрамів (менше як пів фунта) масла на місяць. У вільній торговлі фунт масла доходить часто до 4 долярів. Мяса їдять дуже мало. Кождого місяця є кілька днів (вісім або десять) без мяса, просто пісні дні. Поза тим робітник не може дістати в день більше як чверть фунта мяса на особу. Масо є злої якости. Мясо часто заступає солена риба та консерва. Яєць нема. Їх розділюють між упривілейованих, по 5 яєць у місяць на особу. В торговлі яйця йдуть по півтора доляра за тузин, значить, кілька разів дорожче, як в Америці. Овочі і городини теж нема подостатком навіть у літні місяці. Полиці в кооперативних крамницях стоять порожні, немов німі свідки загальної нужди. Тесаме відноситься до одежі й обуви. Серед тих умов добре віджившятися може тільки комісар, що сидить на карку населення, та його наймит „спец", що веде фабрики.

Народною нуждою комісарі не журяться. Коли біда почне занадто дошкулювати, комуністи закричать про саботаж кулаків, розстріляють, кількох „богачів", що мають по корові й свині, — і люди далі благоденствують спокійно. Як за царя, мовчить Росія на всіх язиках.

СУЧАСНА ШВАЙЦАРІЯ

(Лист з Женеви)

Маленька швайцарська република (посідає всього 41 тисяч кв. кіл. простору та має около 4 міл. населення) може бути гарним прикладом, як країна, навіть не маючи власних природних богацтв, може досягнути належної розбудови свого народнього господарства. І справді Швайцарія стала промисловою европейською країною лише завдяки свому географічному положенню, завдяки невсипущій праці свого населення, як також звичайно на ґрунті того зразкового державного устрою та досконалої суспільної орґанізації, які уможливляли народнім масам досягнути високого ступня культури, цивілізації та самодіяльности.

Не зважаючи на те, що майже 25% швайцарського терену знаходиться під горами та водою або з інших причин не надається до управи, що коло 22% терену знаходиться під лісами, що понад 40% складають луки та пасовиська, і лише до 13% надаються до хліборобства, Швайцарія зуміла так доцільно розбудувати та інтензифікувати своє сільсько-господарське виробництво, що ця промислова країна забезпечує свої потреби у харчових продуктах більше ніж на 50%. Так вона продукує 2.5 міл. сотн. збіжжа (з того пшениці 1.5 міл. сотн., жита 0.5 міл. сотн., вівса 0.4 міл. сотн. і ячменю 0.1 міл. сотн.) та 7.5 міл. сотн. бараболі. Звичайно такій скількости збіжжа не вистарчає і Швайцарія довозить чимало пшениці та почасти ячменю, як також цукру та тютюну, бо свого виробництва цукру та тютюну не має. Довозить вона таксамо чимало кави, чаю, какао та полудневих овочів (банани, помаранчі, мандарини тощо), а вивозить зслику скількість сира, масла, кондензованого молока, чоколяди та ріжних алькогольних виробів.

Взагалі необхідно підкреслити, що швайцарське сільське господарство має виразно промисловий характер, не зважаючи на те, що в країні нема великих хліборобських підприємств, а навпаки, панує дрібне селянське господарство. Пояснюється це звичайно тим, що Швайцарія посідає замалу площу придатньої до рільництва землі, а втричі більшу площу під лугами та пасовиськами, що сприяє належному розвиткові скотарства, особливо молочарства. Так нині Швайцарія має понад 1.5 міл. рогатої худоби (переважно коров), коло 0.8 міл. свиней, 1.4 міл. овець та кіз і до 0.15 міл. коней.

Проте не слід забувати, що сільське господарство в цій промисловій країні має, так мовити, другорядне значіння. І справді дві третини людности Швайцарії працює в промисловости, торзі та перевозі. Так з усього самодіяльного населення країни, якого нині нараховується до 2 міл. душ, лише до 0.5 міл. душ живе з сільського господарства, тоді як понад 1.2 міл. живе з промислу, торгу та перевозу, а решта коло 0.3 міл. з ріжних служб тощо. Не диво, бо Швайцарія, використовуючи своє географічне положення та красу природи (гори, озера і т. д.), разом з тим спромоглася утворити власну промисловість (переважно вироби з бавовни, вовни, шовку, шкіри, та дерева, як також продукцію харчову та й виробництво ріжних машин, годинників і всяких люксусових річей), яка працює не лише для задоволення потреб країни, а у значній мірі для вивозу до інших країн, або для задоволення потреб тих чужинців, що у великій скількости що року приїжджають до Швайцарії. Саме у звязку з цим фактом у країні розвинулася, як ніде інде, так звана готельова індустрія, яка забезпечує істновання кількох сот тисяч людности. Нічого вже й казати про те, що міліони чужинців, перебуваючи в Швайцарії, залишають тут що року сотні міліонів долярів, що дає можливість країні забезпечити собі активний поплатний білянс.

Цей факт відіграє в господарському життю країни тим більшу ролю, що Швайцарія майже завжди має пасивний торговельний білянс. Так нині вивіз виносить до 450 міл. долярів, а довіз понад 500 міл. долярів. Вивозить Швайцарія переважно годинники, ріжні машини, текстильні і шкіряні вироби, кондензоване молоко, сир, мясо та чоколяду, а довозить пшеницю, цукор, бавовну, сирошовк, залізо, сталь, ріжні хемікалії та вугіль. Свій зовнішний торг, себто довіз та вивіз, Швайцарія скеровує переважно до Німеччини, Франції, Великобританії, Італії та Злучених Держав. Взагалі ця країна має дуже малу самовистарчальність і залежить у господарському відношенню від інших країн. Не посідаючи ні нафти, ні вугля, та залізної руди, Швайцарія не є всилі утворити власної великої індустрії та зокрема власної металюрґії. Проте ця країна як належить використала свою водну силу й електрифікувала свої залізниці більше як на 50% (понад 3 тисячі кільометрів), а крім того майже всі швайцарські промислові заклади таксамо працюють на електричній енерґії.

Необхідно також зазначити, що Швайцарія посідає чудово розбудовану сіть залізничих та інших шляхів, що автоперевіз у країні безупинно все зростає (нині на кожних 50 душ населення припадає одно авто), що мабуть на світі немає країни, деб у таких широких розмірах маси населення користалися роверами (майже на кожних 5 душ припадає 1 ровер).

Цілком зрозуміло, що сучасна господарська криза почасти затримує і розвиток народнього господарства Швайцарії, які не зазнали безпосередньо господарської руїни, спричиненої европейською війною, але не треба зубувати, що ціла Европа нині примушена рахуватися з упромисловленням інших континентів та з певними змінами у світовому торзі. Отже не диво, що швайцарська промисловість та сільське господарство теж до певної міри переживають деяку стаґнацію. Особливо це помічається у виробництві годинників, у продукції чоколяди та ріжних люксусових виробів. Тому саме Швайцарія активно підпирає проєкт митного замирення Европи, сподіваючись таким робом досягнути належної рівноваги господарської та посилення свого зовнішнього торгу.

Між іншим загальне зниження цін на рільничі продукти на світовому ринкові примушує Швайцарію уживати ріжних заходів для охорони інтересів швайцарських селян. З цею метою швайцарський уряд спільно з селянськими кооперативними спілками, які густою сіткою охопили цілу країну та орґанізувати всіх селян-хліборобів, підтримує належні ціни на рільничі вироби на внутрішньому ринку. Це робиться в той спосіб, що увесь зиск, який одержує Швайцарія, закуповуючи пшеницю, масло тощо по інших країнах по цінам нижчим за швайцарські, розподіляють між ріжні кооперативні спілки, що в свою чергу уможливлює швайцарським селянам вивозити за кордон сир, молоко, мясо та інші харчеві продукти по зниженим цінам супроти швайцарських, бо інакше Швайцарія не була би в стані витримати конкуренцію на европейських ринках.

Не зважаючи на це все, Швайцарія не знає хронічного безробіття, а соціяльні відносини та політичний лад до такої міри устійнені, що ця маленька промислова країна є наче оазою серед того европейського моря, яке ще й досі не заспокоїлося після недавного нечуваного гураґану.

Д.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ПЕРЕШКОДА В ЗАРАДІ БЕЗРОБІТТЮ.

Нюйорський конґресмен Ла Ґардія виголосив оноді до величезного збору людий, зложеного з яких 3,000 осіб, політичну промову, в якій порушив богато важних справ. Говорив між инчим про безробіття та про способи зараджешя йому. Він звернув увагу на дуже поважну перешкоду, яку стрічає законодавство для зарядження безробіттю в Америці. Робітниче законодавство в Америці належить у більшости до стейтової влади. Значить, обезпечення на случай безробіття повинніби перейти через 48 леґіслятур. Тому, що обезпечення потягає за собою видатки, а сі видатки впалиби тягаром на промисл, то стейтові леґіслятури бояться ухвалювати такі закони, перед другими леґіслятурами, бо ухвала моглаби відбитися тяжко на промислах стейту.

КРИТИКА ҐРІНОВОЇ ПРОПОЗИЦІЇ.

Нюйорський ліберальний тижневик „Ню Репоблик" пише про погляди Ґріна, голови Американської Федерації Праці, про обезпечення робітників на случай безробіття: „Президент Ґрін повторяє старі арґументи проти обезпечення на случай безробіття. Сі арґументи могли вийти тільки від підприємців, що відносяться ворожо до юнійних орґанізацій.

„П. Ґрін каже, що робітники воліли би мати джаби обезпечення на случай безробіття. Правда, але як можуть робітники дістати джаби? Чи він справді представляє собі, що поодинокі підприємці своїми плянами зможуть протягом сього покоління покласти край промисловим пересиленням або іншим великим ризикам зарібку? Щоби вірити в щось подібного, треба бути дуже наївним.

„П. Ґрін пропонує, щоби обезпечення проти сезонового безробіття полагоджувати дорогою умови між юніями та підприємцями. Щож у такому разі зробити з 90 процентами робітників, які ще не зорґанізовані? І де сі пляни переводиться в життя в самій Федерації?

„Всі слова пана Ґріна, що оплакують безробіття, не можуть закрити факту, що відкидаючи публичне обезпечення робітників на случай безробіття, він засуджує міліони робітників або на приватну милостиню або на голодування".

ЯК АМЕРИКА ДБАЄ ЗА ДІТИЙ.

Президент Гувер покликав до життя Комітет для Діточого Здоровля й Охорони. Комітет має на цілі розслідити та подати проекти, як захороняти здоровля дитини.

Само покликаннє до життя комітету показує на поступ, який Америка зробила в старанню за здоровля дитини. Вона не лишень дбає за здоровля дитини, коли дитина захоріла. Америка вже наперед старається захороняти здоровля дитини, заки ще здоровля зіпсулося. Американці йдуть до дентиста пльомбувати зуби, заки зуб зачав боліти, та йдуть щепитися проти віспи або дифтерії, заки хоча ще не відомо, чи віспа або дифтерія взагалі колинебудь прийде.

Може хтось сказати, що лічити людину, заки вона захоріла, се пустий видаток. Американець розуміє, що видати доляра вперед може запобігти пізніщій витраті в сотки долярів.

РОЗОРУЖЕННЯ РОДИЧІВ.

Під таким наголовком нюйорський дневник приніс недавно передовицю про дисциплінування дітий. Притокою до статті була видно дискусія, яку в одному американському місячнику, присвяченому спеціяльно вихованню дітий, розвинулася над вживанням бійки для вдержання дисципліни.

В дискусії брало участь богато родичів. Одні з них були проти бійки дітий, другі за бійку.

Сама ґазета остаточно приходить до переконання, що побивання дітий не сповняє своєї служби. Тілесна кара показує дитині, що батьки не мають инчого способу вдержати дитину в послуху як тільки тілесну кару, гейби дитина була собакою. З тої причини тілесна кара, каже ґазета, шкідлива для дитини й для батьківської влади над дитиною.

Проспер Меріме.

МАТЕО ФАЛЬКОНЕ

(З французького).

(2)

Зараз таки він зробив велику діру в купі сіна, що лежала коло хати. Джането скулився там, а дитина прикрила його так, щоби лишити йому трохи повітря, але щоб се не викликало підозріння, що в сіні ховається людина. Хлопчина здобувся навіть на смілий помисл, повний наївної фінезії дикуна. Він узяв на руки кітку з малими і посадив її зверха на купі сіна, аби виглядало, що ніхто сеї купи не рушав. Тоді, побачивши сліди крови на стежці коло хати, притрусив їх пилом. Коли все було готове, хлопець знов простягнувся на сонці з найспокійнішою міною в світі.

Кілька хвилин потім шість людий в брунатних одностроях із жовтими ковнірами, під проводом старшого, були перед хатою Матеа Фальконе. Старший був далекий кревний Матеа (знана річ, що на Корсиці степені посвоячення числяться дальше, як де інде). Він називався Тіодоро Ґамба. Був се дуже моторний хлоп, пострах бандитів, з яких він уже не одного дістав у свої руки.

— Добрий день, небоже, відізвався він до Фортуна; який вже бо ти великий виріс! Чи не переходив сюди тепер один чоловік?

— О, я ще не такий великий, як ви, — відказав хлопець із дурноватою міною.

— Ще підростеш. Але чи ти не бачив чоловіка, який що йно перейшов сюди?

— Чи я не бачив чоловіка, який перейшов сюди?

— Так, чоловіка в шпичастій шапці з чорного оксамиту, в камізельці гаптованій на червоно й жовто?

— Чоловіка в шпичастій шапці, в камізельці гаптованій на червоно й жовто?

— Так, відповідай зараз і не повторюй моїх питань.

— Сьогодні вранці проїздив повз нашу хату пан отець на своїм Перо. Спитався, як мається тато. А я відповів...

— А, чортеня! Ти собі жартуєш! Зараз мені скажи, куди пішов Джането, бо се його ми шукаємо; я певний, що він пішов сею стежкою.

— Хто знає?

— Хто знає? Я знаю, що ти його бачив.

— Чи ви бачите прохожих, як спите?

— Ти не спав, горлорізе; тебе збудили стріли.

— О, гадаєте, що ваші рушниці роблять стільки галасу? Карабін мого тата гучніший.

— Бодай тебе чорти взяли, проклятий паливодо! Я певний того, що ти бачив Джанета. Може ти його навіть сховав. Хлопці, до хати і подивіться, чи нема його там. Він маширував одною ногою; адже він не такий дурний, щоб ось так кульгикаючи, драпатися аж до гущавини. Тай сліди крови зараз тут кінчаться.

— А що скаже тато, — спитався глумливо Фортунато, — що скаже він, як довідається, що хтось лазив до його хати, коли його не було дома?

— Ти горлорізе! — крикнув старший, схопивши його за ухо — чи не розумієш, що треба мені лиш захотіти, щоб ти заспівав иншої? Вже ти мені заговориш, як вибю тебе шаблюкою, немов києм.

Але Фортунато глузував собі далі.

— Мій батько є Матео Фальконе! — повторив він урочисто.

— Чи ти знаєш, злодюго, що можу тебе запроторити до Корте або до Бастії? Ще спатимеш мені на соломі в буцегарні з ланцюхами на ногах, щоб потім помандрувати на ґільотину, коли не скажеш, де є Джането Санпєро.

Хлопець лиш вибух реготом на сю погрозу і повторяв:

— Мій тато є Матео Фальконе.

— Пане старший, — промовив стиха один із вольтижерів, — не зачіпаймося з Матеом.

Ґамба здається зовсім був збитий з пантелику. Він балакав притишеним голосом з жовнірами, що перешукали вже цілу хату. Се не тревало довго, бо хата Корсиканця се лише одна чотирокутна кімната. Умебльованнє складається зі стола, лавок, скринь і приладів до ловів або до їди. Тимчасом малий Фортунато гладив кітку та здавалося кпив собі з клопотів вольтижерів і старшого.

Один із жовнірів підійшов до купи соломи. Він побачив кітку і недбало штуркнув баґнетом у солому, а далі здвигнув плечима, неначе сам зрозумів, як смішна була його обережність. Ніщо не рушилося; обличе хлопця не зрадило найменшого зворушення.

Старшого й його жовнірів брали вже чорти. Вони поглядали уважно в бік рівнини, немов рішали вернути туди, звідки прийшли, коли їх начальник, переконаний, що погрозами не зробить найменшого враження на сина Фальконе, постановив зробити останнє зусилля: спробувати силу ласки і дарунків.

— Ти здається кутий на всі ноги, небоже! Ти зайдеш далеко. Лише граєш зі мною негідну гру; і колиб я не боявся справити клопоту мому кузинови Матеови — нехай би мене чорти взяли, колиб я не забрав тебе з собою!

— Овва!

— Але коли мій кузин верне, оповім йому все, тоді понюхаєш батога за брехню, аж кров дзюрчатиме.

— Ви так того певні.

— Побачиш... але стрівай... будь чемним хлопцем і я дам тобі щось.

— Я хочу вам щось сказати, дядьку: якщо ви ще забавитеся тут, Джането буде вже в гущавині, а одного такого характерника, як ви, не вистане, щоби його там відшукати.

Старший витяг з кишені годинник, що варта був найменше десять екю, і, побачивши, як заблищали очи малого Фортуната, коли уздріли цяцьку, промовив, звертаючись до нього і тримаючи в руках годинник, завішений на кінці сталевого ланцюшка:

— Ти певно, шельмо, хотів би мати такий годинник на шиї, щоб походжати вулицями Порти Веккії, неначе пава; люди тебе питатимуть: „Котра година?", а ти їм відповідатимеш: „Подивіться на мій годинник"!

— Як я виросту, мій дядько капраль дасть мені годинник.

— Певно, але син твого дядька вже має один... правда, не такий гарний, як сей... А він жеж молодший від тебе.

Хлопець зітхнув.

— Ну, мій небоже, чи хочеш мати сей годинник?

Фортунато, зиркаючи на годинник одним оком, виглядав, як та кітка, котрій показують курча. Розуміючи, що з неї глузують, вона не важиться вхопити його в пазурі і відвертає від часу до часу очи, боячись улягти спокусі; але безперестанно облизується з міною, що ніби говорила свому панови: „Які бо в вас нелюдські жарти!" Тимчасом пан старший здається не на жарт жертвував свій годинник. Одначе Фортунато не простягнув по нього руки, а лише сказав з гіркавою усмішкою:

— На що ви з мене глузуєте?

— Бігме, що не глузую! Скажи лиш мені, де Джането і годинник твій.

Недовірлива усмішка витиснулася на обличі Фортуната; впялившп свої чорні очи в очи старшого, він намагався прочитати в них, чи має няти віри його словам.

— Щоб мені не бачити моїх еполетів, коли не дам тобі годинника під сею умовою! — скрикнув старший. — Мої хлопці свідками; не зможу того випертися.

Говорячи се, він усе близше й близше показував годинник, так, що тепер він мало що не дотикав блідих лиць хлопця. На обличю хлопця ясно було видко, як боролися в його душі бажання й пошанівок перед обовязком гостинности. Його обнажені груди сильно хвилювалися, він мало не душився. А годинник колихався, обертаючись ріжними боками; кілька разів він майже чув його на кінчику носа. Нарешті, його права рука простяглася злегка до забавки; він дотикав уже її кінцями пальців; він уже важив його цілого на своїй руці, але старший ще не випускав ланцюшка... Циферблят годинника був лязуровий... накривка свіжо вичищена... вона блищала як огонь на сонці... Спокуса була завелика.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЕКОНОМІЧНА КРІЗА В КАНАДІ.

Як інші країни світа, так і Канада переживає велику економічну крізу. Застій є дуже великий, тому ця кріза потреває ще довгий час. Заробітна платня в часі жнив є дуже мала, бо є дуже великий наплив робітників. Дотого фермери, котрі належать до пулу, дістають лише по 60 центів як початкуючу платню, за перший „ґренд" пшениці. Тому не диво, що не можуть платити робітникам більше як по $2.50 денно.

Канада є країна, котрої добробут залежить від ціни пшениці. Коли є добрий ринок на пшеницю, тоді й ціна більша. Очевидно, що тоді й фармер може платити робітникови більшу платню. Та ціна пшениці паде і паде. Збут канадійської пшениці залежить від закупна з боку інших країв, бо сама Канада не може зужити цілого врожаю. Досі Канада мала досить великий збут, але останніми часами головні її покупці, як Франція, Німеччина та Італія, цілком замкнули довіз канадійської пшениці до своїх країв. Остався один покупець, котрим являються Злучені Держави.

Склалося так, що саме під час тої величезної економічної крізи прийшли домініяльні вибори.

Дві партії боролися за владу: ліберали і консервативні. Ліберали стояли за те, щоби завести торговлю з стейтами на більшу скалю. Це можна було зробити лиш через зниження тарифи. Консервативні аґітували за те, щоби підвищити тарифу та піднести канадійський промисл. Побідили консервативні. Консервативна партія, котра стояла за підвищення тарифи, прийшла до влади. Вона вже предложила парляментови проєкт тарифової підвишки.

Добра з того не буде, бо не буде збуту на пшеницю. Буде ще більший застій.

Канада, будучи хліборобською країною, повинна старатися мати як найбільший збут на збіжжа, та мати таку тарифу, щоби фармері могли дістати дешево фармерські знаряди зі Злучених Держав, а заразом можливість збуту у стейтах своєї пшениці.

Останні домініяльні вибори в Канаді доказали, що виборці бажали за всяку ціну зміни правительства, думаючи, що зі зміною настануть ліпші часи. Але помилилися, бо нове правительство, підвисшуючи тарифу, не може допровадити край до добробуту та знайти ринок збуту на пшеницю. З цего можна зробити такий висновок що в Канаді буде далі панувати економічна кріза, доки не прийде таке правительство, котре знизить тарифу та знайде добрий ринок на пшеницю.

М. Іванчук
з Гімлі, Манітоба.

КІЛЬКО Є У СВІТІ ДАКТИЛЕВИХ ПАЛЬМ?

Дактилева пальма, найважніша культурна ростина в оазах пустинних країв Старого Світа, є предметом теперішних обчислень. Вислід тих обчислень позволить оцінити економічне значіння поодиноких оаз. Головним осередком пальмової культури є Ірак із 30 міліонами пальм і Персія з 10 міліонами пальм над Перським заливом. Індія має півтретя міліона тих дерев. Іран 2 міліони. Завдяки великій культурі того дерева колись давно Арабію називали „щасливою". Тепер там є яких 9 міліонів пальм. Єгипет із Сінайським півостровом, Суезом і західними оазами має їх 11 міліонів. В північно - африканській італійській кольонії доходить число пальм 9 міліонів, а у французьких посілостях є головно пальми в Альжирі (7,210,000 дерев) і в Тунісі (2,138,078 дерев). Ті числа торкаються лише родючих пальм, а не всіх. Пальма є ростина дрополя. Далеко менше дактилевих пальм росте в південній Европі, в південній Африці і в тропікальних околицях: Мексику, Бразилії, Перу, Арґентині, південної Каліфорнії й Арізоні. Загальне число дактилевих пальм доходить до 90 міліонів. Дактилі то головна пожива народів північної Африки, Арабії і Персії. Сік із пнів пальм п'ють як вино, молоді листки пальм ідять як капусту, а зернята мелять для худоби і як суроґат до кави.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЙОНКЕРС, Н. Й.

Концерт Василя Ємця.

В неділю, дня 7. вересня, відбувся в Йонкерсі концерт кобзаря-бандуриста п. Василя Ємця. Парохіяльна саля вмістила всіх, хто тільки бажав послухати концерту, побачити кобзаря та подивитися, як виглядає кобза-бандура.

Перед початком концерту о. В. Сполітакевич сказав до присутних коротку промову, зазначуючи, що п. Ємець ще з дитячих літ цікавився кобзою, приглядався до сліпих кобзарів, як вони грали, учився від них, та що він не розставався з кобзою через всі шкільні роки гімназії та університету. Кобзи не кинув пан Ємець в тяжкі часи війни та революції, але грав на ній для українського війська та січових стрільців. І ця кобза тепер у чужому „світі"... кобза, на струнах якої Запорожці находили розвагу та потіху, або під акомпанімент якої запорожські кобзарі розповідали про історичні події, хоробрі походи українських козаків, про їх відважних проводирів та про страдання українського християнського народу в бісурманській неволі. Це той український національний інструмент, на якому кобзарями минулого вся Україна була оспівана та оплакана, і який в час московської реакції був заборонений і зневажений.

Виходить на естраду п. В. Ємець, несе кобзу-бандуру, обережно, як малу дитину. Публика зустрічає його з надзвичайною теплотою та витає гучними оплесками.

— „Привіт вам від мене, привіт вам від українського народу знад Дніпра і цей привіт я хочу передати через цю кобзу-бандуру" — сказав п. Ємець зворушеним голосом і почав концерт. Полились срібні, ніжні тони кобзи-бандури...

В двох частях кобзар Ємець відіграв, а деякі кавалки і відспівав, шіснацять нумерів, між якими були історичні думи, сумні та гумористичні українські народні, козацькі та стрілецькі пісні. Кождий виконаний нумер нагороджувала публика гучними оплесками, а деякі кавалки п. Ємець мусів грати додатково.

Кобзар Ємець грав з натхненням, з захопленням, грав не тільки чудово вишколеними пальцями, але кождим своїм нервом і здавалося всею своєю істотою був злитий з кобзою, творив з нею одно ціле. Такі трудні річи, як нюансировка та передача змісту пісні на струнах, цілком вдавались кобзареви. В „Дощику", наприклад, здавалося, що дійсно іде дощ, кропить у вікна та по листях дерев, а вітер завіває по оселях... Або з „Запорожських Степів" уявлявся слухачеві український широкий без краю, рівний, як море, з козацькими могилами степ. Тихий лагідний,ласкаючий вітрець колише й шелестить по буйній степовій траві, а хори птахів та звірят виводять степову пісню...

Чудовий, чистий, як кришталь, срібно-ніжний тон кобзи, та надзвичайна, віртуозна техніка кобзаря Ємця разом з піснями, захопили авдиторію, навіяли мрійний настрій, в якому публика по скінченю концерту ніби затихла й довго не розходилась...

Гарний концерт, добрий кобзар... Але головне, що п. Василь Ємець се перший кобзар по свідомости, кобзар з національного почуття, який витягнув з базару та з ярмарку, ошліфував, удосконалив тон та техніку, убрав у гарну концертову одіж кобзу-бандуру і виніс її на концертову естраду не тільки українську, але на естраду великих міст Европи та Америки. Він перший познайомив чужий, як музичний, так і широкий загал з українським національним інструментом. В цім є його переважна національна заслуга. Він, як і український Національний Хор, приніс чужинцям український народний скарб — пісню...

Гість.

АМСТЕРДАМ, Н. Й.

Вечір українських танків.

Стараннями о. Шухівського, місцевого комітету, до якого ввійшли Емілія Лечнер Свідерська, Т. Сюрко, С. Цюпка, В. Поцілуйко, С. Куницький, і инших, удалося в нашій місцевости зорґанізувати школу національних танків, якою проводив наш артист В. Авраменко.

Дня 15. вересня виступила та школа з пописом на американській естраді. Виступали і ученики з Трой і Когос.

На пописі були й Американці. І не тільки часописні репортери, але були і педагоги та ріжні урядовці. А як поставилася до цього виступу американська преса, видно найкраще по тій американській критиці, яку засилаю, а яка буде певно поміщена в „Свободі".

Виступ був як слід підготований. Тому й вислід був надзвичайний, і то як під моральним так і матеріяльним оглядом.

І не один батько чи мати обтерли не одну сльозу, коли бачили своїх діточок на сцені. У всіх билося радісно серце, що ми отсе перший раз у нашій місцевости можемо заманіфестувати перед чужинцями свою культуру. І наші діти почули, що вони не є ніякими культурними „безбатченками", бо бачили, як вони захопили своїми танками Американців.

Всі ми побачили, що такі вистави надаються дуже до пропаганди української культури і українського імени. На них не треба виголошувати довгих промов, а вистарчить, коли на програмах подається короткі відомости про Україну та про наші визвольні змагання.

До влаштовання того гарного свята причинилася найбільше п-ні Емілія Лечнер Свідерська, котра працює при Американськім Черв. зним. Хресті.

Задоволення з сьвята є загальне. Вдоволений п. Авраменко й його учителі, вдоволені ученики і вдоволені ті всі, що мали щастя бути на тій виставі.

Учасник.

Грабар одної парохії Шропшир настоював на якогось юнака, що втратив ногу, щоби заплатив йому трицять пенсів за похоронення тієї ноги. Юнак пожалівся священикові. Священик відповів:

— Не можу нині нічого зробити для вас у тій справі, та я порахую вам цю суму як а конто, коли мусітиму колись похоронити решту поважного пана.

Тітка: Ах, Марійко, Ти дуже недбайлива! Як я тому тиждень була у вас, ти мала діру на панчосі. а нині знову маєш!

Сестрінка: Ні, тіточко, це та сама панчоха.

ДО УКРАЇНЦІВ З ЗОЛОЧЕВА Й ЗОЛОЧІВЩИНИ.

Ми, члени читальні „Просвіти" в Золочеві, на глинянськім передмістю, прощаючи нашого дорогого гостя, п. Гната Буксу, прохаємо його, щоби був ласкавий передати всім нашим Родимцям щирий привіт і поздоровлення, а рівночасно пригадати Їм, щоби не забували своїх поневолених братів в Старім Краю, котрі, прибиті матеріяльно й морально, потребують Їх помочі.

Якраз наше глинянське передмістя, свідоме своєї мети, розпочало будову власної домівки читальні „Просвіти" й находиться в такій матеріяльній скруті, що нині є примушене звернутися до всіх Родимців Золочівщини в Америці з проханням: Браття й Сестри, поможіть нам у почанім ділі!

Справа великої ваги й не терпить проволоки, тому жертвуйте хоч найдрібнішу лепту на велику ціль.

Кожна лепта буде записана не тільки в пропамятній книзі, але і в серцях всіх тих, що користатимуть з цеї інституції.

Хто зараз дає — той дає найбільше. Жертви належить слати під адресою: „Українська Каса" в Золочеві, вул. Сенкевича ч. 1., з дописком: на будову читальні „Просвіти" на глинянському передмістю.

Золочів, 5. серпня 1930.

Слідують підписи управи читальні „Просвіти".

В Нюарку завязався Тимчасовий Комітет для збірки, а до комітету ввійшли слідуючі громадяни: О. Присяжний, І. Буса, Г. Яворівський, В. Пішик та І. Шипула.

І ЦЕ НЕ ПОМОЖЕ.

Мертвороджений тому десять років плід, себто підприємство зване „Всходнє Тарґі" у Львові, умирає невідклично на убуток життєвих сил, мимо величезних коштів щорічної реклями. Інакше і не може бути, коли не дається виконати завдання, для якого „Всходнє Тарґі" були покликані до життя.

Хж сама назва підприємства вказує, воно мало дати підставу польському посередництву у торговельних зносинах промослового заходу з рільничим сходом Европи. Ці зносини є, що правда, дуже живі, але пішли іншими шляхами.

Твердо думаючим людям така дійсність подиктувала би замкнення безвиглядного підприємства, що на покриття щорічних дефіцитів примушене вижебрувати субвенції від міста і держави. Але мрійникам, до цього заінтересованим особисто у як найдовшому істнуванню підприємства, додуматись до дійсности тяжко. І коли вже всі горобці на львівських домах цвірінькають про недоцільність „Всходніх Тарґуф" і про їхню господарську маловартність, аранжери підприємства, забуваючи про свою ролю людей інтересу, роблять з цілої історії народну шопку. Вистарчить переглянути польську пресу, щоби переконатися, як іде аґітація за нещасні „тарґі". Недокінчена минулорічна бомба УВО має бути цією приманою, що має притягнути туди польське громадянство, яке в останніх роках виказало вповні оправдану байдужість до Всходніх Тарґів. Це штучне зацікавлення, коли його навіть вспіють викликати, буде тільки хвилевим застриком, що мертвородженому поможе не більше, як усяке інше кадило.

(„Праця").

Антін Чехов.

ОЙ, ТА ПУБЛИКА...

— Кінець, не питиму більше... Ні... за ніщо в світі! Треба працювати, трудитися... Коли хочеш діставати платню, то працюй як ялося, порядно, совісно, не звертай уваги ні на спокій ні на сон. Привикнути треба, братіку; даром брати платню не гарно... ні.

Надконтрольор Потягин наговорив собі кілька таких наук і став відчувати непоборимé бажання працювати. Вже дві години після півночі, та він будить кондукторів і разом з ними іде контролювати тікети.

— Ваш... білет! — кричить він.

Заспані подорожні у сутінку вагонів рухаються, махають головами та дають свої тікети.

— Ваш... білет! — каже Потягин до подорожного другої кляси, худощавого, жилавого, загорненого в бунду та плед і покладаного подушечками. — Ваш... білет!

Жилавий подорожний не відповідає. Він спить твердим сном. Надкондуктор доторкнувся його рамени та повторив нетерпеливо:

— Ваш... білет!

Подорожний ворушиться, розплющує очі та переляканo глядить на Потягина.

— Що? Хто? Га?

— Говорю вам по людському: Ваш... білет! Спі-шіться!

— Боже мій! — зойкає худощавий подорожний та викривив лице наче до плачу. — Боженьку мій! Я хорий на ревматизм... три ночі не спав, заживав нарочно морфій, щоби заснути, а ви... питаєте за білетом! Таж це несовісність, нелюдяність! Колиб ви знали, як мені тяжко заснути, ви мене не тривожили би такими дурницями... Це несовісно! І на якого чорта вам мого білета? Цеж глупота!

Потягин думає, чи подорожній його обидив чи ні — та рішає, що обидив.

— Не кричіть тут! Це не коршма! — каже він.

— Навіть у коршмі люди людяніші... — кашляє подорожній — хай я тепер засну вдруге! Якесь диво: я стільки подорожував за кордоном і ніхто там не жадав від мене білета. Наче напосілися, що хвилі й що хвилі білет і білет!

— То йдіть собі за кордон, коли вам там так подобається!

— Дурниці говорите, пане! І то ще не досить, що подорожні терплять сморід від угля, зіпсований воздух і стиск, а ви ще хочете добити їх формальностями. Білета вам треба! Скажіть, яка це запопадливість? Добре булоб, колиб це робити задля контролі, а всеж половина подорожніх їздить без білетів.

— Слухайте, пане! — спалахнув Потягин. — Коли ви й далі викрикатимете та тривожити публику, я мусітиму скинути вас на першій стації та здати звіт про те!

— Це страшне! — сердиться публика та прилучується до хорого пасажира. — Слухайте, майте милосердя!

— Та вони сварять на мене! — злякався Потягин. — Добре, я не жадаю білета... Як хочете... Лише самі знаєте, моя служба вимагає того... Колиб я не був у службі, то направду... Ба, що більше, можете і начальника стації спитати... Коли хочете, спитайте його...

Потягин здвигнув плечима та відійшов від хорого. Впершe почувся обидженим і трохи засоромленим, а потім, пройшовши один, два три вагони, став відчувати у своїх надкондукторських грудях якийсь неспокій, щось наче гризу совісти.

— Справді, не треба було будити хорого, — думає він. — Зрештою я не винен. Вони там собі думають, що я не маю ніякої роботи, а не знають, що це мій обовязок... Коли не вірять, то я мушу їм привести начальника стації.

Стація. Поїзд стоїть пять хвиль. Перед третім дзвінком у вагон другої кляси входить Потягин. За ним іде начальник стації у червоній шапці.

— Ось цей пан — починає Потягин — каже, що я не маю повного права питатися за білет, і... обиджую. Прошу вас, пане начальнику, виясніть їм — чи я із службового обовязку жадаю білета, чи оттак собі? Пане — звернувся Потягин до худощавого подорожного. — Пане! Ось можете начальника стації спитати, коли мені не вірите.

Хорий кидається, наче вкушений, отвирає очі, підніматься:

— Боже мій! Я взяв уже другий порошок і щойно задрімав, а ви знову... і знову! Прошу вас, майте милосердя!

— Ось можете говорити з паном начальником стації, чи я маю право жадати білета, чи ні!

— Про це нема що сперечатися! Ось вам білет! Візьміть собі його! Куплю ще пять білетів, лише дайте мені спокійно вмерти! Чи ви ніколи не були хорі?! Люди, що нічого не відчувають!

— Це просто насміх — сердиться якийсь подорожний у військовому однострої. — Я задля чого не можу розуміти цього доскулювання!

— Ідіть уже... — бурмоче начальник і тягне Потягина за рукав.

Потягин здвигнув плечима та помало відійшов із начальником стації.

— І догоди їм тут — мимрить він із нерозуміння. — Я задля нього привів начальника, щоби він зрозумів, успокоївся, а він мене... обиджує.

Друга стація. Поїзд стоїть десять хвиль. Перед другим дзвінком, коли Потягин стоїть біля буфету та пє содову воду, до нього підходить двох людей, один в інжинірському однострої, другий у військовій шинелі.

— Слухайте, пане надкондуктор! — каже інжинір до Потягина. — Ваше поведення з тим хорим подорожним обурило всіх присутних. Я інжинір Пужицький, це... пан полковник. Коли ви не перепросите того подорожного, ми пожаліємося у директора залізниць, нашого доброго знакомого.

— Панове, та я... та ви... — зляхався Потягин.

— Пояснень нам не треба. Та ми вас перестерігаємо, що коли ви не перепросите, ми візьмемо того подорожного в оборону.

— Добре, я... я, прошу вас, перепрошу. Будьте ласкаві...

За пів години Потягин уложив якесь речення перепросин подорожного, щоби він задоволився, та щоби не вменшив свого достоїнства, та ввійшов у вагон.

— Пане! — сказав він до хорого. — Слухайте, пане! Хорий зривається, кидається.

— Що таке?

— Я той... я цей... Не гнівайтеся...

— Ах... води... — задихається хорий та хапається за серце. — Третій порошок морфіни я зажив, задрімав і... знову! Господи Боже, коли вже вкінці скінчаться ті муки?

— Я той... Не гнівайтеся...

— Слухайте... Скиньте мене на першій стації... Не можу більше терпіти... Я... я вмираю...

— Це підло, погано! — озлоблюється публика. — Забирайтеся відсіля! Ви відповісьте за таке доскулювання! Геть відсіля!

Потягин махнув рукою, зітхнув і вийшов із вагона. Пішов у службовий вагон, сів зломаний на лавку та жаліється:

— Ой, та публика! Будь ласка, догодіть їй! Служіть, працюйте! Хоч-не-хоч, мусиш плюнути на все та пити... Коли нічого не робиш — сердяться, візьмешся до праці — знову сердяться... Пити!

Потягин випиває душком пів фляшки та більше не думає про працю, обовязок і повагу.

Переклав **М. Н.**

Актор Меклін спречався раз із доктором Джонсоном. Той зацитував йому щось по грецьки.

— Я не розумію по грецьки! — озвався Меклін.

— Пане, — відповів Джонсон — людина, що любить диспутувати, мусить знати всі мови.

— Дуже добре! — відповів Меклін і зараз став говорити по ірляндськи.

Судця: Як далеко були ви від місця стрілянини?

Свідок: При першім стрілі пять метрів, при другім сто метрів, при третім двіста!

З ГОЛОСІВ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРЕСИ.

AMSTERDAM, N. Y.

("Amsterdam Evening Recorder," September 16, 1930).

DANCERS RECEIVE LARGE AUDIENCE.

Ukrainian Ballet, Directed by Vasile Avramenko, Gives Pleasing Program.

A large audience enjoyed presentation of the Ukrainian Ballet Monday evening at the Junior High school auditorium under the direction of Vasile Avramenko, for the benefit of St. Nicholas' church of this sity. To the many present who were of Ukrainian descent the pictures which succeeded one another in kaleidoscopic effect upon the stage were familiar and well-loved, for the program embraced many of the dances which embody the spirit of the Ukraine and which have been danced for centuries by the people of the country. It was no less interesting to those who have had no earlier opportunity to witness some of the folk-dances and hear the music of this brave European country which has retained its many vicissitudes.

The performers included pupils of the ballet master from Troy and Cohoes as well as those from Amsterdam who have undergone rigorous training for the past month in preparation for the entertainment. Much credit is due those who have worked tirelessly to master the intricate steps and the involved movements of the various dances and to the ballet master who has accomplished so much in so short a time.

From beginning to end of the performance the stage was a riot of color, with the gay costumes, many of them heavy with embroideries. Some of the costumes were those of the peasantry of the Ukraine. Other dancers were garbed in the costumes of the fierce Cossacks or of guardsmen. The costumes of the children were replicas of those of their elders, and in proficiency the young folks shared full honors with the adults.

Variety and color, spirit and verve marked the entire program. The folk music which accompanies the dances has a pulsing rhythm and a wildness and dash which proclaim it a creation of wind-swept steppes and of the hearts of a cheerful, indomitable people. As the orchestra played one national dance after another was portrayed, in solo, large and small groups and by the ensemble. At time the stirring tempo made it difficult to follow the movements of the flashing feet.

Among the dances which caught the fancy of the audience were the "Kolomeyka," the "Wind Blowing Dance," the "Cossatchok" by two Amsterdam children, the "Hopack" by a pair of children of this city, "Arkan," "Hayevka," an Easter play dance, "Hopack kolom," a round dance, "Cossatchok Podelsky" danced first by a boy and girl and then by five girls, "Tchumack," a dance of the Ukrainian prairies, by two boys, "Catherina Chersonka," another Ukrainian prairies dance, "Suravle," a ritual wedding dance given by a number of children, "The Knights of Zaporozhe," an historical battle dance given by four men flashing swords, "Metelitza," the snow storm dance, and "Cotchohora," a beautiful concluding number by the ensemble. In a number of these the Amsterdam performers were seen to advantage. The applause, which was spontaneous and hearty, often interrupted the dancers, as difficult steps were especially well performed.

Among the interesting numbers of the evening were two solo dances. "Cossack Bayda Vishnevetzky," representing an historical Ukrainian Cossack hero who fought in great battles with the Tartars and Turks, was given with fire and abandon by the ballet master, costumed as a Cossack, and faithfully portraying the intrepid spirit of the famous fighters. Instructor R. Fenchynsky danced the "Hutzul Ukrainian Highlander dance," another number which reflected the atmosphere of the brave Ukraine.

A series of evenings devoted to national characteristic dances would be well worth while, and would give to the people of the community a more adequate idea of the cultural background of the countries from which many of our residents come, than could be gained in any other way. To the members of St. Nicholas' church the members of Monday evening's audience are indebted for an unusual opportunity to learn more of the artistic possibilities of the Ukraine and to gain a clearer understanding of the loyal, intense spirit of its people.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

МАГАНОЙ ПЛЕЙН, ПА.

З гостини на інвалідів.

В домі нашого чесного громадянина М. Шавля зібрано підчас гостини на допомогу нашим інвалідам $18.50, які вислано до Обєднання.

Жертвували слідуючі гості: М. Шавель з родиною $5; Н. Бабяк $2; по $1: Д. Флиста, Т. Цебринський, Н. Камінський, О. Загибайло, Н. Скоко, Ю. Дусков, Ю. Бажа, І. Дзюбла; по 50 ц.: М. Кофлюк, Р. Фірман, І. Заходнік, В. Золобой, О. Лаврів, М. Матвіїв; по 25 ц.: Ю. Васькович, М. Зубил.

Зібрали: Н. Бабяк і М. Матвіїв.

Анрі Дюверноа.

ПО ДОРОЗІ.

(Враження одної корови).

Авта це величезні звірята з великими очима, що світять у ночі. Коли такі два звірята стрінуться, минаються, не мають охоти зазнакомитися або роздерти себе взаємно. Більше нічого. Коли б ви їх завели і на трависту леваду, не будуть узагалі пастися. Вони навіть не вміють самі живитися. Все якийсь чоловік дає їм їсти та пити. Часом кричать щось так ніби ми, та ще більше захрипло.

Не біжать так скоро як здавалося би. Одну мою приятельку здогоняли на вузькій вулиці добру хвилину. Це товсте звіря сапіло, кричало, одначе бігло богато помаліше, ніж моя приятелька, що могла спокійно вернутися до стайні.

Це бабії, та вельми рідко попадають на курей. Часто питаються сама себе: „Куди вони йдуть? Чого так усе спішно їм? Може залюблені? Одначе я ніколи не бачила їх парами".

Наш пес говорив, що вони смердять. Старався вгадати їх запах, одначе мусів мерщій втікати. Птахи погорджують тим, що вони лишають по дорозі.

Є стільки гарних і запашних левад. Є стільки лісів, таких тінистих і відсвіжуючих. Ні... Вони волять рови. Що за дурні!

Вечером подобають на неживих. Мухи погорджують ними. Я радила мухам іти на них і щоби оставили мене трохи в спокою, та вони й слухати не хотіли. Казали, що не хочуть отруїтися. Їх діти біжать майже так скоро і то вже від народження. Одначе вони не дбають про дітей. Їх телята шляються по дорозі. Що за необережність! А яка несовісність!

Є між ними худі, та вони счиняють такий галас, що аж до костей проймає. Та є між ними також товсті, а ті возять людей покритих волосом.

Ідуть біля мене та не сподіваються, що я гляджу на них. А раз один хотів дістатися на нашу леваду. Розбив огорожу та впав між нас. Люди покинули його. Переночував із нами. Я хотіла розмовитися з ним... Дарма. Як розвиднілося, прийшла до нього його мати та тягла його за вуздечку. Відійшла, як прийшла. Коли же я їм сказала „добрийдень", то мені відповіла лише його мати, що була богато чемніша.

Колись таки забавлюся. Як найду відповідну хвилину, я їх проженну. Стану собі гарненько впоперек дороги тай так не позволю тому товстому звірятю йти далі.

Капелян корабля „Ратленд" спитав підчас сильної бурі моряка, чи грозить яка небезпека.

— Коли й далі віятиме такий вихор, як тепер, — відповів моряк — то перед північю будемо вже в небі.

— Хай Господь охоронить нас від того! — озвався переляканий капелян.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

РОСТИНА, ЩО СПОВНЯЄ ПОЛІЦІЙНУ СЛУЖБУ.

Часто можна бачити, що в занедбаних овочевих садах дерева є свобідні від ріжних шкідників, примірoм від т. зв. деревної воші. Англійський природник Карпентер Сесіль пояснює це цікаво. На його думку в природі є деякі ростини, які виконують зовсім подібну ролю як поліція в суспільности, — боронять своїх товаришів перед наступами ріжних шкідників. Для доказу своєї тези наводить Карпентер богато прикладів. Так прим.: один рід штучних рож, які часто плекають садівники поміж галузями яблунь, забезпечує яблуні перед ріжними шкідниками. За тезою Керпентера промовляє те, що богато ростин є зовсім забезпечені перед комахами завдяки спеціяльному запахові і сокам, які витворюють. Тимсамим забезпечені є і ростини в найближчому сусідстві. Ростина звана Pyrethrum є все свобідна від шкідних хрущиків, які нищать нераз цілі городи. Не кидаються на цю ростину також шкідні грибики, що часто є справжньою язвою для огородників. Петрушку також дуже рідко ушкоджують комахи або слимаки. Стверджено, що обі повищі ростини впливають дуже корисно на своє окруження і то на доволі далеку віддаль. Можна їх назвати „полісменами цілого городу". Також звичайна гірчиця відстрашує ріжні роди хробаків, що нищать городи.

Нарід запримітив такі прикмети тих ростин. Так приміром селяне в Англії обсаджують корчі малини спеціяльними ростинами, які забезпечують малини перед гусеницями. І наші селяне обсаджують капусту коноплями, щоби гострий їх запах відстрашував гусениці. Англійські селяне засіваючи збіжа мішають його трохи з одним родом гірчиці, щоби збіжа охоронити перед мухою. Дика рожа і споріднені з нею кущі, хоч часто ростуть серед ростин навіщуваних деревною вошею або мшиці і т. д., є свобідні від тих комах. Зате рожі плекані в городах, малини і т. д. страшно нищить той шкідник. Нині природники вже не сумніваються, що ріжні дикі ростини знаменито боронять своє здоровля, а навіть узодоровляючо впливають на найближчих сусідів.

Полісмен: Ви, пані, ідете автом із недозволеною скорістю.
— Про мене! Та ви тут нічого не всилі вдіяти.
— Як то нічого?
— Попереше це не моє авто, по друге я й так не маю дозволу кермувати автом.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

DO YOU KNOW WHY - - - Some People Just Enjoy Taking Medicine for Every Little Thing: Drawn for this paper By Fishe.

